

İl Mülki Sınırı Büyükşehir Belediye Modelinin Getirdiği Yenilikler

Uğur YILDIRIM

Prof. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü
uyildirim@ksu.edu.tr

Zehra GÜL

Yrd. Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
İİBF, Sağlık Yönetimi Bölümü
z.gul@ksu.edu.tr

Soner AKIN

Öğr. Gör., Mustafa Kemal Üniversitesi
Kırıkhan Meslek Yüksekokulu
sakin77@gmail.com

İl Mülki Sınırı Büyükşehir Belediye Modelinin Getirdiği Yenilikler

Özet

Türkiye’de kentlerin nüfus ve mekânsal olarak büyümesi, toplumun belediyelerden hizmet beklentilerinin artması, belediye yasalarında yeni düzenlemeler yapma ihtiyacını doğurmuştur. 1982 Anayasasındaki büyük yerleşim birimleri için özel yönetim biçimleri getirebilir hükmüne dayanılarak 1984 yılında büyükşehir belediyeleri kurulmuştur. Son olarak 2012 yılında 6360 sayılı büyükşehir belediye yasası çıkarılmıştır. Bu yasa ile büyükşehir olan illerde belediye sınırı il mülki sınırları ile örtüştürülmüş, böylece kentsel alanlar yanında kırsal yerleşmelere de hizmet vermeye başlayan büyükşehir belediyeleri ortaya çıkmıştır.

Büyükşehir belediyelerinin hizmet alanının il mülki sınırları olarak belirlenmesiyle görev, yetki, sorumluluk, temsil ve katılım açısından önemli değişiklikler ortaya çıkarabileceği ifade edilmektedir. Bu çalışmada, yerel yönetimler içinde önemli bir yeri olan büyükşehir belediye sisteminin analizi yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İl Mülki Sınırı, Büyükşehir Belediye Modeli, Büyükşehir Belediye Yasası Yenilikleri

The Changes which Come with the Model Upon Metropolitan Municipality within the Provincial Administrative Boundaries

Abstract

The growing cities in Turkey by the population and spatial terms and the increase of societies' own expectation about services have revealed the basic needs on upcoming amendments for available municipality laws. The constitution act in 1982 brought new and specific management forms for big settlements in Turkey, then the metropolitan municipalities were firstly founded in 1984. Consequently, the metropolitan municipality law 6360 has been finally accepted in 2012. Besides, the area management principle was also accepted for metropolitan municipalities which gave services for rural areas as well as the urban ones.

Equaling the service area of metropolitan municipalities to the provincial administrative boundaries open the debates on some important changes upon duties, responsibility, representation and participation concepts. In this study the case of metropolitan municipalities' own available system which has an important place in local governance will be analyzed.

Keywords: Provincial State Border, Metropolitan Municipality Model, Metropolitan Municipality Law in Upcoming Changes.

1. Giriş

Metropoliten kent ya da ülkemizdeki daha yaygın kullanımıyla büyükşehir, hem sosyo-ekonomik bir olgu, hem fiziki bir büyüklük, hem de yasal bir tasarruftur. Büyükşehir belediye modeli, temelde metropoliten nitelikli alanlar, büyükşehir alanları veya belli bir büyüklüğün üzerindeki kentsel alanlar için öngörülmektedir (Arıkboğa,2012:6). Büyükşehir belediyeleri, mevcut yerel yönetim sisteminin daha iyiye götürülmesi, yeni ve kapsamlı hizmet alanlarına yönelmenin sağlanması, geleneksel yerel yönetim hizmetlerinin anakent ölçeğinde yaygınlaştırılması, ekonomik canlanma ve gelişmeyi özendirmek, planlamak, denetlemek, anakent yönetimini yerel topluluklara açmak gibi nedenlerle oluşturulmaktadır (Deniz ve Kantürk,2013:635). Öte yandan, Türkiye’de büyükşehir belediye uygulamasını zorunlu kılan nedenler arasında, belli bir coğrafi alandan çok sayıda yerel yönetimin yetkili olması durumunda, planlama ve koordinasyonun sağlanamayışı ile optimum ölçek ekonomisinden yeterince yararlanılamaması nedeniyle kaynak israfının ortaya çıkması da yer almaktadır. Ayrıca sanayileşme, ulaşım ve çevre konularında artan sorunların hizmet üretme kapasitesi ve yeterli mali kaynaktan yoksun küçük ölçekli yerel yönetimlerce çözülememesi de büyükşehir modelini zorunlu hale getirmektedir (Bingöl vd.,2013:17). Bu durum, büyükşehir olma özelliklerine sahip olmayan bazı belediyelerin de büyükşehir belediye statüsüne kavuşmasına neden olmuştur (Ulusoy ve Akdemir,2013:308; Adıgüzel,2014:55).

Bir yerel yönetim birimi olan büyükşehir belediyeleri Türkiye’de, 1982 Anayasasının 127.maddesinin 3.fıkrasında yer alan büyük yerleşim yerleri için özel yönetim birimleri/biçimleri geliştirilebilir, hükmünce kurulmuştur (İzci ve Turan,2013 ; Gürbüz vd.,2014a:104). Anayasa’nın bu maddesine dayanılarak 1984 yılında 2972 sayılı yasa ile büyükşehir belediyelerinin yetkili organlarının seçilme esasları belirlenmiş, yine aynı yıl yayımlanan 195 sayılı “Büyükşehirler Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ve 3030 sayılı “Büyükşehirler Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun” ile belediye sınırları içinde birden fazla ilçe bulunan İstanbul, Ankara ve İzmir’de büyükşehir belediyeleri kurulmuştur. 3030 sayılı yasa ile kurulan üç büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyelerinin statü, görev ve yetkileri netleşmiştir (Şahin vd.,2013:65). 3030 sayılı yasa, çeşitli değişiklikler yapılarak ve ortaya çıkan bazı boşlukları yasanın uygulama yönetmeliği ile doldurulmaya çalışılarak, 1984’ten 2004 yılına kadar 20 yıl uygulanmıştır (Bingöl vd.,2013:50). Ülkemizde 1984’ten sonra büyükşehirler için benimsenen model, iki kademeli modeldir. Bu tür modelde üst kademede büyükşehir belediyesinin, alt kademede ise ilçe vb. belediyelerin kurulması zorunluymken, kademeler arasında yetki ve kaynak bölüşümünün yapılması, ayrıca kademeler arasında bazı hukuki ve idari ilişkilerin düzenlenmesi gerekmektedir (Arıkboğa,2009:4). Daha sonra büyükşehir belediyelerine ilişkin

2004 yılında 5216 sayılı yasa, 2012 yılında 6360 sayılı yasa ve 2013 yılında ise 6447 sayılı yasa çıkarılmıştır.

Tablo 1. Büyükşehir ile İlgili Yasal Düzenlemeler

1984	2004	2008	2012	2013
3030 Sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Yasa	5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası	5747 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Yasa	6360 Sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Yasa ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Yasa	6447 Sayılı On Üç ilde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Yasa

(Çelikyay,2014:9)'dan alınarak düzenlenmiştir.

2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı yasa ile il mülki sınırında büyükşehir belediye modeline geçilmiş; 3030 sayılı yasa yürürlükten kaldırılmış ve büyükşehir yasasında bazı değişiklikler olmuştur. Örneğin, nüfus yoğunluğu çok yüksek olan İstanbul ve Kocaeli illerinde, il mülki sınırları ile büyükşehir belediye sınırları örtüştürülmüştür (Bingöl vd.,2013:4). 2012 yılında 6360 sayılı yasa çıkartılırken, il mülki sınırında büyükşehir belediye modeli konusunda, İstanbul ve Kocaeli'nde 2004'ten sonra yaşanan deneyimler, büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyelerinin görevlerinde de bazı değişiklikler yapılması gerekliliğini ortaya koymuş, bu modelin tüm büyükşehir belediyelerine yaygınlaştırılmasına ilişkin düzenleme yapılırken, söz konusu değişiklikler de 6360 sayılı yasa kapsamına dahil edilmiştir. Böylece İstanbul ve Kocaeli'nde uygulanan il mülki sınırlarında büyükşehir belediye modeli, bu iki büyükşehir dışındaki diğer büyükşehirilere de yansıtılmıştır (Bingöl vd.,2013:17-50). Büyükşehir belediyelerinin Türkiye'deki gelişim dönemleri Tablo 2'de görülmektedir.

2012 yılında, 5216 sayılı yasanın büyükşehir belediyesinin kuruluşunu düzenleyen 4.maddesi, 6360 Sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Yasa ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Düzenleme ile değiştirilmiştir (Yıldırım ve Belli,2013:103). 2013 yılında ise 6447 sayılı yasa ile Ordu ili de büyükşehir yapılmıştır (Tablo 3).

Tablo 2. Büyükşehir Belediye Modelinin Gelişim Dönemleri

	Dönem	Açıklama
İl Merkezinde Büyükşehir Belediye Dönemi		
1.Dönem	Kuruluş Dönemi (1984-2004)	Yeni Büyükşehir Belediyelerinin ilave olması
2.Dönem	Genişletme Dönemi (2004-2008)	Yarıçapa dayalı genişletme
3.Dönem	Bütünleştirme Dönemi (2008-2012)	Yarıçap içinde sıfır belde = 2008 modeli
Mülki Ölçekte Büyükşehir Belediye Dönemi		
4.Dönem	Alansal Büyükşehir Belediye Dönemi (2012-2013+)	2012-2013 modeli: Büyükşehir Belediye/ilçe mülki sınır+sıfır belde/köy

(Arikboğa,2013:48-96)'dan alınarak düzenlenmiştir.

Tablo 3. Büyükşehir Belediyeleri ve Kuruluş Yılları

Belediye	Nüfus (2012)	Kuruluş Yılı	Dayanak (İlgili Yasalar)				İl Mülki Sınırı
				20 km	30 km	50 km	
Ankara	4.630.735	1984	3030			*	
İstanbul	13.710.512	1984	3030				*
İzmir	3.401.994	1984	3030			*	
Adana	1.636.229	1986	3306		*		
Bursa	1.983.880	1987	3391		*		
Gaziantep	1.438.373	1987	3398	*			
Konya	1.107.886	1987	3399	*			
Kayseri	1.004.276	1988	3508	*			
Antalya	1.073.794	1993	504	*			
Diyarbakır	892.713	1993	504	*			
Erzurum	384.399	1993	504	*			
Eskişehir	659.924	1993	504	*			
Kocaeli	1.527.407	1993	504				*
Mersin	876.958	1993	504	*			
Samsun	547.778	1993	504	*			
Sakarya	590.498	2000	593	*			
Aydın	1.006.541	2012	6360				*
Balıkesir	1.160.731	2012	6360				*

Denizli	950.557	2012	6360	*
Hatay	1.483.674	2012	6360	*
Malatya	762.366	2012	6360	*
Manisa	1.346.162	2012	6360	*
Kahramanmaraş	1.063.174	2012	6360	*
Mardin	773.026	2012	6360	*
Muğla	851.145	2012	6360	*
Tekirdağ	852.321	2012	6360	*
Trabzon	757.898	2012	6360	*
Şanlıurfa	1.762.075	2012	6360	*
Van	1.051.975	2012	6360	*
Ordu	741.371	2013	6447	*

Büyükşehir Belediye Yasasının Getirdiği Yeni Düzenlemeler

6360 sayılı yasa; il mülki sınırları içerisindeki belediye yönetimini, Anayasanın ilgili hükümleri çerçevesinde ve yerinden yönetim ilkesine uygun olarak yeniden yapılandırmayı amaçlamıştır. Bu yasa ile Türkiye’de kent yönetim sistematigi değiştirilmiş, büyükşehirlerin sayısı artmış, yönetim alanları il mülki sınırına kadar genişletilmiştir. Bu alanlarda yerel seçim sistemi de farklılaşmış, büyükşehir olan illerde il mülki sınırı dâhilinde seçmenlerin büyükşehir için oy kullanmaları sağlanmıştır. Ayrıca bu yasa ile Türkiye nüfusunun yaklaşık %77-78’i (56 Milyon) ve yüzölçümünün %51’i büyükşehir belediye sistemi ile yönetilmeye (Çelikyay,2014:7) başlamıştır.

Yasa ile büyükşehire dönüştürülecek illerde en az bir ilçe kurulmakta, büyükşehir olmayan 51 ilde ise nüfusu 2.000’in altında kalan belde belediyelerinin tüzel kişiliğine son verilmektedir. Büyükşehir olan illerde; il özel yönetimleri, belde belediyeleri ile köylerin tüzel kişiliği sona ermekte, büyükşehir sınırlarındaki beldeler mahalleleri ile köyler ise mahalle olarak ilçe belediyelerine katılmakta iken, diğer illerde tüzel kişiliği sona erdirilen belde belediyeleri ise köye dönüştürülmektedir. Tablo 4’te yasa öncesi ve sonrası değişen yerel yönetim sayıları görülmektedir (Çelikyay,2014:16).

Tabloda görüldüğü gibi, 6360 ve 6447 sayılı yasaların yürürlüğe girmesiyle birlikte büyükşehir belediye sayısı 16’dan 30’a yükselmiş, il belediye sayısı 65’den 51’e, il özel yönetimlerinin sayısı 81’den 51’e, köy sayısı da 34.283’den 17.720’ye düşmüştür (Çelik ve Altıparmak,2013:220; Ökmen ve Arslan,2014:90). 6360 sayılı yasanın yürürlüğe girmesinden önce Türkiye nüfusunun %83’ü belediye sınırları içerisinde, %17’si belediye sınırları dışında yaşarken, 30 Mart 2014 yerel seçimlerinden sonra, ülke nüfusunun %92’si belediye sınırlarında, %8’i ise köylerde yaşamaktadır.

Tablo 4. Karşılaştırmalı Belediye Sayıları

Yerel Yönetimler	6360 Sayılı Yasa Öncesi	6360 Sayılı Yasa Sonrası
Büyükşehir Belediyesi	16	30
Büyükşehir İlçe Belediyesi	143	501
İl Belediyesi	65	51
İlçe Belediyesi	749	416
Belde Belediyesi	1977	395
Belediye Sayısı Toplam	2950	1392
İl Özel İdaresi Sayısı	81	51
Köy İdareleri	34283	17720

(Çelikyay,2014:16)

Büyükşehir belediye yasası ile birlikte idari yapıda, mali sistemde, siyasal coğrafyada, temsil ve katılımı, personel yapısında, hizmet sunumu ile imar ve planlama düzeninde önemli değişiklikler olmuştur (İzci ve Turan,2013 ; Gürbüz vd.,2014a:104). Bu yasa ile büyükşehir yapılan iller için tüm il mülki sınırlarının büyükşehir belediye sınırı olarak kabul edilmesi/belediye sınırlarının mülki idare sınırları ile örtüştürülmesi teorik olarak kırsal nüfusu ortadan kaldırmış (Gürbüz vd.,2014a:104) ileriye dönük nüfus projeksiyonları ile meskun mahal yerine, alan yönetimini amaçlanmıştır (Bozan, 2013:91). Bu değişikliklerle birlikte belediye yönetim anlayışında, merkez (kent) yönetiminden, mekânsal alan yönetimine doğru bir geçiş yaşanmıştır (Gürbüz,2013:2; Gürbüz ve Yıldırım,2014:132).

Yasada yönetsel olarak tüzel kişiliklerin kaldırılması, yeni tüzel kişilik ihdas edilmesi, idari bağlılık ve isim değişikliği, birleşme ve katılmalar, sınır değişiklikleri ve yetki bölüşümü gibi değişikliklere de yer verilmiştir. Siyasi sınırların veya seçim çevrelerinin değiştirilmesi ile birlikte, temsil ve katılım sürecinde değişiklikler olmuştur. Mülki sınırlar ile belediye sınırlarının örtüştürülmesi sonucunda, belediye hizmet alanının genişlemesi, imar ve planlamaya ilişkin belediyelerin hizmet sunumunda da değişikliklere de yol açmıştır. Bu yeniden yapılanma süreci yerel yönetimlerin görev, yetki, sorumluluk ve hizmet alanlarını değiştirmiş, hizmet üretilen mekânsal yapının yeniden belirlenmesi ile bu hizmeti sunan kuruluşların yapısını da buna göre yeniden düzenlemiştir (İzci ve Turan,2013 ; Gürbüz vd.,2014a:104-105).

Özetlemek gerekirse, yasa ile şu değişiklikler getirilmiştir (Çelikyay,2014:12):

1. 13 ilde yeni büyükşehir belediyesi kurulmuştur (Ordu ili ile sayı 14'e çıkmıştır). Toplam büyükşehir sayısı 30 olmuştur.
2. Bütün büyükşehir belediye sınırları il mülki sınırı olmuştur.
3. Büyükşehirlerde il özel yönetimleri kaldırılmıştır.

4. Büyükşehirlerde yeni ilçeler kurulmuştur.
5. Büyükşehirlerdeki bütün ilçe belediyelerinin sınırı mülki sınır olmuştur.
6. Bu illerdeki bütün belde belediyeleri kaldırılmış ve bunlar bir belediyenin mahallesine dönüştürülmüştür.
7. Bu illerdeki bütün köy yönetimleri kaldırılmış ve bunlar mahalle yapılmıştır.
8. Büyükşehir belediyeleri dışındaki illerde nüfusu 2.000'den az olan belde belediyeleri köye dönüştürülmüştür.
9. Bu illerde mülki idareye bağlı olarak, Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı (YİKİB) kurulmuştur.
10. Merkezi yönetim genel bütçe gelirlerinden ayrılan payların oranı yeniden düzenlenmiştir.

6360 sayılı yasanın genel gerekçesinde de ifade edildiği gibi belediyelerde, planlama ve koordinasyonun yeterli düzeyde sağlanamayışı, ölçek ekonomisinden yeterince yararlanılamaması, sanayileşme, ulaşım ve çevre gibi artan sorunların küçük ölçekli yerel yönetimlerce çözülmesinin zorluğu, kamu hizmetlerinin sunumunda koordinasyon eksikliği sorunlarının ortaya çıkması, optimal ölçekte hizmet üretebilecek güçlü yerel yönetim yapılarının varlığına ihtiyaç duyulması, küçük ölçekli belediye ya da köylerin beraberinde getirdikleri sorunların çözümünde kendi başlarına yeterli olamamaları, yetersiz malî kaynakların olması vb gibi sorunların yanında, kaynak israfının önlenerek etkin ve yerinde kullanımın sağlanması ile kamu hizmetlerinin kaliteli, etkin ve verimli biçimde karşılanması amacını gerçekleştirebilmek için büyükşehirlerde yeni bir yönetim anlayışı getirilirken, sorunlara da çözüm üretmek hedeflenmektedir (Çelikyay,2014:11).

Kısacası bu yasa ile büyükşehir belediyesinin kuruluşu, sınırları ve bütçesi konularında reform niteliğinde değişiklikler yapılmış olup, yerel yönetim sistemimize yeni bir anlayış kazandırılmıştır.

2. İdari Sistemde Yapılan Yeni Düzenlemeler

İl mülki sınırında büyükşehir belediye modeli ya da büyükşehirlerin yönetiminin nasıl olması gerektiği üzerinde başlayan tartışmalar, "kentsel alanlarla yönetsel sorumluluk alanlarının birbiri ile örtüşmesi" üzerinden devam etmiştir. Yasayla kentleri birleştirme uygulaması ile yerel yönetimlerin yeniden düzenlenmesi, yerel birimlerin büyüklüklerine en uygun sınırların çizilmesi amacıyla yapılmıştır. Türkiye yerel yönetim geleneğinde sık karşılaşılacakla birlikte, zaman zaman yerel yönetimlerin birleştirilmesi gündeme gelmiştir. Oysa bu uygulama için -büyükşehir yönetim ölçeğinin genişletilmesi- ABD, Kanada, Fransa, Belçika, Danimarka,

Almanya, Hollanda, Norveç, İsveç ve İngiltere gibi ülkeler örnek gösterilebilir ve bu ülkelerde yöntem yaygın olarak kullanılmaktadır (Çelikyay,2014:11-15). Öte yandan, AK Parti Yerel Yönetimler Başkanlığı da (2012:9), büyükşehir belediye sınırının il mülki sınırları ile örtüştürülmesini şu şekilde açıklamaktadır: “Bu çerçevede yönetim, planlama ve koordinasyon açısından belediye sınırı mülki sınıra genişletildiğinde, en geniş ölçekte hizmet üretebilecek güçlü bir yapı sağlanacaktır. Büyükşehir alanında sunulan hizmetlerin tek merkezden yürütülmesiyle ortaya çıkan ölçek ekonomileri sayesinde hizmetlerde etkinlik, koordinasyon ve kalite yükselecek, daha az kaynakla daha çok ve daha kaliteli hizmet sunulması mümkün hale gelebilecektir. Bu doğrultuda yasanın amacı; çağdaş belediyecilik anlayışının gerekliliği olan en yüksek verimlilikle, hızlı ve kaliteli hizmet bütünlüğünün sağlanmasıdır. Ayrıca hizmetin en yakın yönetim birimi tarafından yerine getirilmesi ilkesi doğrultusunda yerel yönetimlere daha çok yetki aktararak özerkliklerinin artırılması öngörülmektedir”.

İl mülki sınırında büyükşehir belediye modeli, bazı aşamalardan geçerek bugünkü hale gelmiştir. İlk uygulama İstanbul ve Kocaeli illerinde 2004 yılında başlatılmış, 2008 yılında yapılan değişikliklerle sistem revize edilmiş, son olarak 2012 ve 2013’de yapılan değişikliklerle sistem bugünkü halini almıştır. İl mülki sınırında büyükşehir modeli ilk olarak, 2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı yasanın geçici 2/1.maddesinde;“Bu yasa yürürlüğe girdiği tarihte; büyükşehir belediye sınırları, İstanbul ve Kocaeli illerinde, il mülki sınırındadır,” hükmü getirilmiş; böylelikle İstanbul ve Kocaeli büyükşehir belediyesinin sınırları, il mülki sınırı olarak belirlenmiştir. Yine 5216 sayılı yasanın geçici 2/3.maddesi; “Bu sınırlar içinde kalan köylerin tüzel kişiliği sona ererek mahalleye dönüşür”, hükmü gereğince “İstanbul ve Kocaeli’nde köylerin tüzel kişiliği kaldırılmıştır” (Bingöl vd.,2013:45-47).

İl sınırında büyükşehir modelinin bir diğer aşaması 2008 yılında çıkarılan 5747 sayılı yasadır. Bu yasanın ilçe kurulması başlıklı 1.maddesinin 1.fıkrasının 27,28,29,30,31 ve 32. bentleri ile İstanbul ve Kocaeli’nde yeni ilçeler kurulmuş, ilk kademe belediyelerinin tüzel kişilikleri kaldırılmış ve ilçe belediyelerinin sınırları içine dâhil edilmiştir (Bingöl vd.,2013:47).

İstanbul ve Kocaeli’nde uygulanan il mülki sınırında büyükşehir belediye modelinin 6360 ve 6447 sayılı yasalarla 14 ilde daha uygulaması kararı ile eski büyükşehir belediyeleri olan illerinde -14 ilinde- bu kararı uygulaması kararı verilmiştir. Bu illere bağlı ilçelerin mülki sınırları içinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği sona ermiş, köyler mahalle olarak, belediyeler ise mahalleleriyle birlikte bağlı buldukları ilçenin belediyesine katılmışlardır. Bu illerin, bucak teşkilatları da kaldırılmıştır. Aynı zamanda bu illerdeki il özel yönetimlerinin tüzel kişiliği ile İstanbul ve Kocaeli’ndeki orman köyleri de dâhil olmak üzere köylerin tüzel kişiliği de sona ermiştir (Deniz ve Kantürk,2013:645). İl mülki sınırında büyükşehir belediye modeline geçilen illerde, yerel yönetimler tek elden yürütülmeye başlanmış, yeni

düzenleme ile köy ve il özel yönetimleri kaldırılmış; tek yerel yönetim birimi büyükşehir belediyeleri olmuştur (Bingöl vd.,2013:48).

İl mülki sınırında büyükşehir belediye modelinde; rutin, küçük ölçekli ve günlük ihtiyaçlara dönük kamu hizmetleri ilçe belediyeleri tarafından karşılanırken; daha üst ölçekli, il bazında planlama ve koordinasyon gerektiren büyük çaplı hizmetlerin ise büyükşehir belediyeleri tarafından yapılması beklenmektedir. 5216 sayılı yasanın 6360 sayılı yasa ile değişik 27/1.maddesinde “Büyükşehir kapsamındaki belediyeler arasında hizmetlerin yerine getirilmesi bakımından uyum ve koordinasyon, büyükşehir belediyesi tarafından sağlanır. İlçe belediyeleri arasında veya ilçe belediyeleri ile büyükşehir belediyeleri arasındaki ihtilafların çözümünde, büyükşehir belediye meclisi yetkilidir” şeklinde belirtilmiştir (Bingöl vd.,2013:48-49).

6360 sayılı yasada yerel yönetim birlikleri ile ilgili iki farklı düzenleme getirilmektedir. İlki, üyelerinin tamamının il özel yönetimlerinden oluştuğu birliklerin başkanının birlik merkezinin bulunduğu ilin valisi olma koşulunun değiştirilerek, onun yerine üye illerin valileri arasından seçilme esasının getirilmesidir. İkinci düzenleme ise 6360 sayılı yasa ile tüzel kişiliği kaldırılan belediye, il özel yönetimleri ve köylerden oluşan veya söz konusu yasa ile amaçları ortadan kalkan yerel yönetim birliklerinin yerel seçimlerden önce tasfiye edilmesidir (Çelikyay,2014:17).

Büyükşehir yasası ile birlikte, büyükşehir illerinin tamamında kamu kurum ve kuruluşlarının yatırım ve hizmetlerinin etkin olarak yapılması, izlenmesi ve koordinasyonu, acil çağrı, afet ve acil yardım hizmetlerinin koordinasyonu ve yürütülmesi, ..., gerektiğinde merkezi yönetimin taşrada yapacağı yatırımların yapılması ve koordine edilmesi, ..., ildeki kamu kurum ve kuruluşlarına rehberlik edilmesi ve bunların denetlenmesini gerçekleştirmek üzere valiye bağlı olarak YİKB kurulma kararı alınmıştır. Kurulan bu yeni birimin amacı, büyükşehir belediyelerinin bulunduğu kentlerde kamu kurum ve kuruluşlarının yatırım ve hizmetlerinin etkin olarak yapılması, izlenmesi ve koordinasyonunun sağlanmasıdır (Karasu,2014:185).

YİKB'nin sevk ve idaresi, vali veya görevlendirilecek bir vali yardımcısı tarafından yerine getirilir. Maliye Bakanlığı tarafından, YİKB'nin görev ve sorumluluklarını yerine getirebilmesi için her yıl İçişleri Bakanlığı bütçesine yeterli ödenek konulur (6360 Md.34). Merkezi yönetimin, yerel yönetimlere müdahalesini kolaylaştırmak üzere tasarlanmış olan yeni yapılanmanın ortaya çıkış nedeninin, il özel yönetimlerinin kapatılmasından kaynaklanacak boşluğu ortadan kaldırmak olduğu görülmektedir. Ancak bu yeni yapı, bir yandan yerelleşme iddiaları bulunan bir anlayışın, aslen merkezileşmeye doğru gittiğini de göstermektedir. Merkezileşme eğiliminin bir örneği de şu şekilde gerçekleşmektedir; ildeki kamu kurum ve

kuruluşları tarafından yürütülmesi gereken bazı hizmetlerin ilgili kuruluş tarafından yürütülmediği ya da yürütülemediği durumlarda, vali tarafından bu hizmetlerin sunulması görevi, YİKİB'ye verilir ve hizmet sonucunda ortaya çıkan maliyetler ilgili kuruluştan tahsil edilir. Bu kapsamda belediyenin sorumlu olduğu hizmetlerde ortaya çıkabilecek aksaklıklar, valinin isteği üzerine YİKİB tarafından yerine getirilecektir. Bu düzenleme ile merkezi yönetimin yerel yönetimlerin bütçelerine müdahale imkânı ortaya çıkacak ve mali özerkliğin önünde yeni bir engel konulmuş olacaktır (Kızılboğa ve Özaslan,2013:801 ; Gürbüz vd.,2014a:115).

Öte yandan il sınırına kadar yönetim alanının genişletilmesinin yararlarından bir kaçısı olarak; hizmet kalitesinin iyileştirilmesi, bütüncül imar planları yapma imkânı, malî kaynakların etkin kullanımı, hizmet üretme kapasitesinin artması, kentin farklı bölgelerinde yaşayan vatandaşlara aynı standartta hizmet sunulması (Çelikyay,2014:15) sayılabilir.

Büyükşehir yasası ile meydana gelen önemli idari değişikliklerden biri de, yeni ilçelerin kurulmasıdır. Buna bağlı olarak, sınır değişiklikleri ile idari sınırlara çevre köy ve beldeler eklenebilmiş, idari bağlılık değişiklikleri ortaya çıkmıştır (Çelikyay,2014:14).

3. Görev ve Yetki Bölüşümünün Yeniden Düzenlenmesi

İl mülki sınırında büyükşehir modelinde, belediyelerin görev ve yetki bölümünü yeniden şekillendirilmektedir. Tepede bir büyükşehir belediyesi ve ona bağlı büyükşehir ilçe belediyeleri gibi iki kademeli bir yapı kurulmaktadır. Büyükşehir belediyesi, büyükşehir sınırları içinde mahalli müşterek ihtiyaçların karşılanması bakımından oldukça geniş yetkilere sahiptir. Bu model ile üst kademe ağırlıklı biçimde tasarlanmakta ve büyükşehir önemli yetkiler verilmektedir. Gerek "hizmetlerin faydasının yayıldığı alan", gerekse bazı hizmetlerin "ölçek ekonomisine" duyarlı olması nedeniyle, üst kademeye önemli sayıda hizmetin verilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, hem kent bütünlüğüne yönelik hizmetlerin, hem de daha üst bir ölçekte yürütülmesinde ekonomik etkinlik bulunan hizmetlerin büyükşehir belediyesinin sorumluluğuna verilmesi rasyonel bir tercih olmaktadır (Arıkboğa,2012:4-5). Özetle büyükşehir belediyesinin rolü uyum ve koordinasyonun sağlanması ile birlikte daha merkezî bir yapının sağlanması yönündedir. Büyükşehir belediye yasasında da bu durum şu şekilde ifade edilmektedir; "Büyükşehir kapsamındaki belediyeler arasında hizmetlerin yerine getirilmesi bakımından uyum ve koordinasyon, büyükşehir belediyesi tarafından sağlanır" (6360 Md.11).

Büyükşehir belediyesi ile büyükşehir ilçe belediyelerinin görev paylaşımı ile ilgili yeni bir düzenleme getirilmektedir. İlçe belediyelerine, büyükşehir belediyelerine verilen görevlerin dışında kalan, sınırlı sayıda görevler kalmaktadır.

Büyükşehir belediyesinin yetki alanındaki mahalleleri ilçe merkezine bağlayan yollar, meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımı ile bu yolların temizliği ve karla mücadele çalışmalarını yürütmek; kentsel tasarım projelerine uygun olarak bu yerlere cephesi bulunan yapılara ilişkin yükümlülükler koymak; ..., meydan, bulvar, cadde, yol ve sokak ad ve numaraları ile bunlar üzerindeki binalara numara verilmesi işlerini gerçekleştirmek büyükşehir belediyesinin yetkisindedir. Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan binaları tahliye etme ve yıkım konusunda ilçe belediyelerinin talepleri hâlinde her türlü desteği sağlamak, büyükşehir ve ilçe belediyeleri tarım ve hayvancılığı desteklemek amacıyla her türlü faaliyet ve hizmette bulunabilme yetkisine sahiptir.

Öte yandan 6360 sayılı yasa ile büyükşehir belediye meclisi kararı ile bazı yetkilerin ilçe belediyelerine devredilebilmesi de söz konusudur. Yük ve yolcu terminalleri, kapalı ve açık otoparklar yapmak, yaptırmak, işletmek ve işlettirmek veya ruhsat vermek; mezarlık alanlarını tespit etmek, mezarlıklar tesis etmek, işletmek, işlettirmek, defin ile ilgili hizmetleri yürütmek, her çeşit toptancı hallerini ve mezbahaları yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek, imar planında gösterilen yerlerde yapılacak olan özel hal ve mezbahaları ruhsatlandırmak ve denetlemek ile temizlik hizmetleri ve numaralandırmaya ilişkin görevler devredebilir görevler arasındadır.

4. Hizmette Etkinlik ve Verimlilik Açısından Yapılan Yeni Düzenlemeler

Belediye yerleşimlerinde ölçek konusunda 2002 yılında Canpolat tarafından yapılan bir alan araştırmasında; küçük ölçekli belediyelerin önemli bir kısmının, büyük belediyelerin (ilçe-il-büyükşehir) etrafında kümelenildiği, birçok yerel hizmeti yürütemedikleri, teknik eleman istihdam etme kapasitesinin düşük olduğu, katılım, halkın katılım kapasitesi ve belediyelerin katılım ortamı oluşturma yeterliliğinin düşük olduğu, mali yapıları büyük ölçüde genel bütçe vergi gelirlerine bağımlı olduğu, öz gelir elde etme kapasitesinin düşük olduğu ve cari harcamaların bütçe içindeki payının ise çok fazla olduğu sonuçlarına ulaşmıştır (Canpolat, 2010:94). Güven (1982:43-44) küçük ölçekli belediyelerle ilgili bu sorunların nedenini; nitelikli personel yetersizliği, mali yetersizlikler, alan ve nüfus yetersizlikleri olarak üç temel etmene dayandırmıştır. Bilindiği üzere, küçük ölçekli belediyelerin hemen hemen tümünde kaynak yetersizliği sorunu mevcut olup, yerel hizmetler istenilen ölçüde yerine getirilememekte, özellikle belde belediyelerinin optimal ölçeğe sahip olmaması, gelirlerinin harcamalarını karşılayamaması, sadece çalışanlarına maaş ödeyen duruma gelmiş olması ve yerel halka hizmet götürememesi, bu konunun önemini göstermektedir (Yıldırım ve Şahin,2003:109). Öte yandan, hizmet

etkinliğinin ön planda olduğu ölçek ekonomilerinin oluşturulduğu 6360 sayılı yasada, ölçek ekonomileri ile birlikte hizmetin faydasının yayıldığı alanın da dikkate alınması gereklidir (Arıkboğa, 2013). Bu kapsamda ortaya çıkan optimal belediye kavramı genel olarak, belediye büyüklüğü/kent büyüklüğü/kent bütünlüğü gibi farklı şekillerde adlandırılmaktadır (Atmaca, 2013: 170). 6360 sayılı yasada ve bundan önceki yerel yönetim yasalarında bir yerel yönetim birimi kurulurken, nüfus ölçütü dikkate alınmış ve optimal büyüklük ile nüfus ilişkilendirilmiştir (Gürbüz vd.,2014a:116).

6360 sayılı yasanın genel gerekçesinde ölçek ekonomisine ilişkin görüşlere bakıldığında şu hükümler yer almaktadır; “Büyükşehir sınırları içinde yer alan yerel yönetimler küçük ölçekli planlar yapabilseler de bu planların geniş bir çerçeve içinde bütüncül olarak tüm büyükşehir bölgesini kapsayan ve makro politikaları belirleyen bir çerçeve içinde ele alınmasına ihtiyaç duyulmaktadır. 6360 sayılı yasa ile getirilen il mülki sınırında büyükşehir modeli, esasen yerel yönetim sisteminde ölçek optimizasyonuna yönelik bir yeniden yapılandırma girişimidir. Bir kamu hizmeti hangi ölçekte üretildiğinde daha hızlı, daha kaliteli ve daha düşük maliyetle sunulur ve kamu kaynakları daha etkin bir şekilde kullanılırsa, o ölçek optimal ölçektir. Bu çerçevede son yapılan değişikliklerle, bir yandan merkezden sunulması optimal olmayan kamu hizmetleri yerel yönetimlere devredilirken, diğer yandan da optimal ölçeğin altında olmaları nedeniyle bazı yerel yönetim birimleri kapatılarak ve/veya birleştirilerek yerel yönetimlerde optimal ölçek düzeyine ulaşılması hedeflenmektedir” (Bingöl vd.,2013:43). Diğer yandan bu yasa, “optimal ölçek” konusunda çağdaş dünyadaki eğilimlere uygun olarak, ekonomik düzeyde hizmet ve yatırımların sağlanmasında ve yeterince hizmet alamamış yerleşim yerlerinin daha iyi hizmet almalarını sağlayabilecek düzenlemelere sahiptir (Çelikyay,2014:16-19).

Öte yandan, sanayileşme, ulaşım ve çevre gibi artan sorunların, hizmet üretme kapasitesi ve yeterli mali kaynaktan yoksun küçük ölçekli yerel yönetimler tarafından çözülmesi, mümkün görünmemektedir. Bu durum, kaynakların etkin ve yerinde kullanımını engellemekte, küçük yerleşim birimlerinin yanı sıra nüfusun yoğun olduğu büyükşehirlerde de ciddi yönetim sorunlarına yol açmaktadır. Uygun büyüklükte hizmet üretecek güçlü yerel yönetimlerin olmayışı, halkın yerel yönetimlerden beklediği kamu hizmetlerinin kaliteli bir biçimde karşılanamaması ve kamu hizmetlerinin sunumunda koordinasyon eksikliği sorunlarını ortaya çıkarmaktadır. Bu çerçevede yönetim, planlama ve koordinasyon açısından belediye sınırı mülki sınır olacak biçimde optimal ölçekte hizmet üretebilecek güçlü yerel yönetim yapılarının varlığına ihtiyaç duyulmaktadır. Büyükşehir alanında sunulan hizmetlerin tek merkezden yürütülmesi ile ortaya çıkan ölçek ekonomileri sayesinde hizmetlerde etkinlik, koordinasyon ve kalite yükselecek, daha az kaynak ile daha çok ve daha kaliteli hizmet sunulması mümkün hale gelebilecektir. Mevcut durumda birden fazla merkezden verilen hizmetlerin daha büyük ve ideal ölçekteki

bir merkez tarafından verilmesi, birim maliyetler ve kişi başına kamusal harcamaları da azaltacaktır. Yönetim kademelerinin ve birimlerinin sayılarının azaltılması ve optimal yönetim alanına ulaşılması, geçtiğimiz yüzyılın son çeyreğinden itibaren rağbet gören bir idari reform uygulamasıdır. Bununla en ekonomik düzeyde hizmet ve yatırımların sağlanmasına ve “alan ve nüfus optimalitesi” elde edilmeye çalışılmaktadır (Parlak ve Ökmen,2015:319).

6360 sayılı yasanın genel gerekçesinde belirtildiği gibi, ölçek ekonomilerinin oluşturulması için köy, belde belediyeleri kapatılarak mülki sınırlar içerisindeki ilçe belediyelerinin mahallesi haline getirilmiş ya da büyükşehir ilçe belediyelerine bırakılmıştır. Bu yasa ile fonksiyonel olarak kasaba ve kırsal özellik taşıyan belediyeler kaldırılmıştır. Bilindiği gibi, Türkiye’deki belediyeçilik uygulamaları, geniş kırsal alanlara hizmet vermeye uygun değildir. Yerel yönetimlerin dünyadaki gelişimi ve pratikleri incelendiğinde, kırsal alanlara ilişkin bir belediyeçilik modelinin ise gelişmediği görülür. Kırsal alanlar için kırsal politikaları uygulayabilen ve gelişime açık olan yeni yönetim birimlerine ihtiyaç vardır (Ökmen ve Parlak,2013:316 ; Gürbüz vd.,2014a:118). Bununla birlikte, kırsal alan özelliği gösteren köylerin mevcut kentsel yapıya uygun bir idari birime dönüştürülmesinin, çeşitli kırsal sorunlara neden olabileceği öngörülmekte olup, uygulama sonrası ortaya çıkacak sorunlar belirlenerek, bu bölgelerin yeni bir mevzuatla büyükşehir belediyelerine bağlanması sağlanabilirdi. Ancak bu yapılmamıştır. Ancak, 6360 sayılı yasanın gerekçesinde de belirtildiği gibi, köyden mahalleye dönüşen yerlerin alt yapı hizmetleri için belediye ve bağlı yönetimlere, yatırım bütçelerinin %10’unu 10 yıl süreyle ayırma zorunluluğu getirilerek, bu yerlerde etkin hizmet yürütme ve yeni yatırımlar yapabilme imkânının getirilmesi de yararlı bir yöntem olarak görülmektedir (Genç,2014:6).

6360 sayılı yasanın genel gerekçesinde belirtilen özellikleri de dikkate alarak, ölçek optimizasyonu sayesinde il mülki sınırında büyükşehir belediye modelinin aşağıda belirtilen olumlu gelişmeleri ortaya çıkaracağını öngörmekte mümkündür (Bingöl vd.,2013:43-44);

1.Ölçek büyümesi hizmet sunum kapasitesini büyütürken, birim başına hizmet maliyetlerini azaltacak ve kaynakların daha etkin kullanımını sağlayacaktır. Bununla birlikte, insan kaynakları kapasitesi gerek niteliksel, gerekse niceliksel olarak artacaktır.

2.Seçmenlerin daha büyük bir ölçekte seçim yapma imkânı karar organlarında görev alan seçilmiş temsilcilerin çeşitliliği ve sofistikasyonu açısından yararlar sağlayacak, daha uzmanlaşmış komisyonlar kurulabilecektir.

- 3.Araç, gereç ve ekipman parkı, gerek niceliksel, gerekse niteliksel olarak artış gösterecek; aynı havuzdan kullanım imkanı ise verimliliği artıracak ve israfı azaltacaktır.
- 4.Ölçek büyümesi ile sağlanan kaynak artışı ve nitelikli personel istihdamı, hizmetlerin sunumunda daha ileri teknolojilerden yararlanma imkânı sağlayacaktır.
- 5.İşbölümü ve uzmanlaşma artacak; böylece bir yandan verimlilik yükselirken, diğer yandan maliyetler düşecek ve kaynaklar daha etkin kullanılacaktır.
- 6.Kentin bütününe kapsayan imar planlarının yapılması mümkün hale gelecek; birbiriyle çelişen planların uygulamada doğurduğu sorunlar ortadan kalkacaktır.
- 7.Birden fazla belde ve/veya ilçeyi sınırları içine alan daha büyük ölçekli projeleri hayata geçirmek kolaylaşacaktır.
- 8.İl genelinde koordinasyon gerektiren hizmetlerin sunulmasında yaşanan eksiklikler ortadan kalkacak; böylece hizmetler daha hızlı ve etkili bir şekilde sunulabilir hale gelecektir.
- 9.Kentin bütününe ilgilendiren hizmetlerin tek noktadan yönetilmesi, kaynakların kullanımı ve sahip olunacak imkânlar açısından daha adil bir dağılıma imkân verecektir.
10. Tüm bu avantajların bir sonucu olarak, hizmetlerin sunumunda kalite, hız, ekonomiklik ve verimlilik artacağından; nihai olarak hizmetlerden yararlanan halkın memnuniyeti de artacaktır.

5. Temsil ve Katılım Açısından Yapılan Yeni Düzenlemeler

6360 sayılı yasanın genel gerekçesinde ifade edildiği gibi, iki temel üzerine inşa edilen yasa ile hizmet sunumu bakımından daha etkili ve verimli bir yönetsel yapının inşa edileceği, bu yapının demokratik hayata katılımı sağlayacağı belirtilmektedir (İzci ve Turan,2013). İdari sınır değişikliklerinin olması, belediye hizmetine tahsis edilen kaynaklar ile amaç arasındaki ilişkiyi belirleyen ve verimlilik kavramını da içeren fonksiyonel etkinlik ve halkın yönetime ilgisini gösteren demokratik katılım durumunu etkilemektedir. Bu iki temel özellik olan fonksiyonel etkinlik ve demokratik katılım, mekân üzerinde ölçek kavramını ortaya çıkarmaktadır. Belediye hizmetlerinin niteliği, hizmetin hangi ölçekte uygulanmasının daha etkin olacağını belirlemektedir. Çoğu zaman fonksiyonel etkinlik ile demokratik katılım belediye sınırlarının ölçeği ile ters orantılı hareket etmektedir. Belediye sınırları büyüdüğünde hizmet bütünlüğü ve birim maliyetinin düşmesi sağlanırken, demokratik katılım azalmaktadır. Aynı zamanda seçmenler yerel yöneticiden uzaklaşmaktadır. Bu nedenle iki özelliğin uygun ölçekte çakıştığı ölçeği belirlemek çok önemlidir.

Büyükşehirlerin il mülki sınırlarını kapsayacak şekilde genişletilmesi ile yerel demokrasinin işlerlik kazanması ve subsidiarite ilkesinin uygulanması yönünden tüzel kişiliğine son verilen/kapatılan belediyeler, sorunlara yol açabilir. Yerel yöneticilerin artan yetki, görev ve sorumlulukları nedeniyle merkezden uzaklaşmaları, halkın seçtiği bu kişilere olan uzaklığı artırırken, hizmet yakınlığından (subsidiarite) söz etmekte mümkün olmayabilir (Karagel,2012:11 ; Gürbüz vd.,2014a:122).

Mevcut model bağlamında, büyükşehir belediye meclisinin oluşumuna da değinmek gerekir. Bu modelde büyükşehir belediye meclisi üyeleri doğrudan seçilmemektedir. Bunun yerine, ilçe belediye başkanları ile ilçe belediye meclis üyelerinin 1/5'inin, büyükşehir belediye meclis üyesi olarak da görev yapması benimsenmektedir. Ne var ki, kademeler arasındaki ilişkilere katkı sağlaması düşünülen bu yöntemin önemli sakıncaları da söz konusudur. Bu üyelerin kent bütünlüğünü yeterince düşünemeyeceği, çeşitli kararlarda kentin değil ilçenin çıkarlarının ağır basabileceği, ilçe mensubiyetine dayalı gruplaşmaların olacağı, mecliste oluşacak bölgeselleşmenin karar verme sürecine olumsuz etkilerinin olacağı, meclisin gerek halka hesap vermesi gerekse büyükşehir belediye başkanından hesap sorması açısından çeşitli sorunların yaşanacağı belirtilebilir. Ayrıca mevcut yöntemin önemli temsil adaletsizliklerine yol açtığı da bilinmektedir (Arıkboğa,2012:6). Bu konuda belediyeler arasında temsil adaletsizliğinin nasıl olduğunu Tablo 5 ortaya koymaktadır.

Tablo 5. İlçe Belediyelerinin Büyükşehir Belediye Meclisine Gönderecekleri Üye Sayısı

Belediye Nüfusu	Meclis Üye Sayısı	Büyükşehir Belediye Meclisine Gönderilen Üye Sayısı	Ortalama Temsil (Nüfus/Temsilci Sayısı)
0-10.000	9	2	5.000
10.001-20.000	11	3	6.666
20.001-50.000	15	4	12.500
50.001-100.000	25	6	16.666
100.001-250.000	31	7	35.714
250.001-500.000	37	8	62.500
500.001-1.000.000	45	10	100.000
1.000.001 +	55	12	83.333

(Arıkboğa, 2009:741)

Tablo incelendiğinde, ilçe belediyelerinin nüfusları arttıkça, büyükşehir belediye meclisinde oransal olarak daha az üyeye temsil edildikleri görülmektedir. Bu meclislerdeki temsil sistemi, küçük nüfuslu ilçe belediyeler lehine kayırcı sonuçlar doğurmasının yanında, nüfusu fazla olan belediyeler arasında da dengesizliklere yol açmaktadır. Belirtmek gerekir ki, yasada belirlendiği şekilde nüfus dilimleriyle

temsilci sayısı arasında kurulan ilişki, büyükşehir ilçe belediyeleri dışındaki belediyeler için herhangi bir sorun oluşturmazken, mevcut haliyle büyükşehir ilçe belediyeleri için de uygulanmaya başlandığında sorunlara yol açmaktadır. Çünkü bu düzenleme, büyükşehir ilçe belediyelerinin büyükşehir belediye meclislerinde temsilinde adaletsizliğe yol açmaktadır. Büyükşehir ilçe belediyeleri arasındaki nüfus farklılıklarının artmasına paralel olarak, temsil adaletsizliği de artmaktadır (Arıkboğa,2009:741 ; Gürbüz vd.,2014a:123).

Yasa ile çok sayıda belediye ve köyün tüzel kişiliğine, orada yaşayan halka sorulmadan son verilmektedir. Bu durum, Avrupa Yerel Özerklik Şartı'na açık bir aykırılık oluşturmaktadır. Söz konusu belgenin "Yerel Yönetim Sınırlarının Korunması" başlığını taşıyan 5. maddesinde şöyle denilmektedir: "Yerel yönetimlerin sınırlarında, mevzuatın elverdiği durumlarda ve mümkünse bir referandum yoluyla ilgili yerel topluluklara önceden danışılmadan, değişiklik yapılamaz" (Duru,2013:33). Oysa çağdaş yerel demokrasi ilkelerine göre yerel yönetimler ve yerel halk, kendilerini ilgilendiren önemli konularda görüşleri alınması zorunlu taraflardır. Bu tür zorunluluklar, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nda uyulması gereken kurallardandır (Keleş,2014:59,98-99; Özsalmanlı Yıldız,2014:145-146). Bu yasa ile büyükşehir belediye modelinin uygulandığı mekânın, değişmesi söz konusudur (Arıkboğa, 2012) ancak yerel yönetimler ve yerel topluluklara bu konunun sorulmadığı da bilinmektedir.

Öte yandan, 6360 sayılı yasa ile birlikte idari sistemde meydana getirilen birleşmeler ve mücavir alan sınırlarının genişlemesi, seçim çevrelerinde de değişmesine yol açmaktadır.

6. Mali Yapıya İlişkin Yeni Düzenlemeler

Türkiye'de yerel düzeyde kamu hizmetleri, belediyeler tarafından sunulmaktadır. Belediyelerin bu hizmetleri yerine getirebilmesi için yeterli bir bütçeye ihtiyacı vardır. Bu bütçe, genel vergi gelirlerinden ve kendilerinin ürettiği yerel öz kaynaklardan oluşmaktadır. Ancak Türkiye'de belediyelerin gelir dağılımına bakıldığında, gelirlerin büyük çoğunluğunun genel bütçe vergi gelirlerinden oluştuğu görülmektedir. Fakat mali özerklik açısından genel bütçe vergi gelirlerine bağımlı olmayan bir yerel yönetim sistemi oluşturulursa ülkemizde yerelleşme olgusu adına önemli bir adım atılmış olacaktır. Bu da günümüzde yaygın olarak benimsenen belediyelerin imkânlar ölçüsünde mali ve dolayısıyla idari özerkliğinin sağlanması görüşüne (Demircan,2008:108) uygun bir düzenleme olacaktır.

İl mülki sınırında büyükşehir modelinin tüm büyükşehir belediyelerine yaygınlaştırılmasına yönelik olarak çıkarılan 6360 sayılı yasa ile büyükşehir ve ilçe belediyelerinin yetki alanları genişletilirken, aynı zamanda yerel yönetimlerin mali imkânlarını artırmaya yönelik değişikliklere de gidilmektedir (Bingöl vd.,2013:59). Ancak 6360 sayılı yasa ile belediyelerin vergi gelirleri ve vergi dışı gelirleri

konusunda bir değişikliğe gidilmemiş olup, genel bütçe gelirlerinden ayrılan payların oranı ile büyükşehir belediyelerinin ve il özel yönetimlerinin vergi gelirlerinden aldıkları paylar ile elde edilen gelirden aldıkları oranlar değiştirilmektedir. 5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Yasada, 6360 sayılı yasa ile yapılan değişiklikle genel bütçe vergi gelirlerinden büyükşehir dışındaki belediyelerin aldıkları pay %2,85'den %1,50'e, il özel yönetimlerine verilen %1,15 payda %0,5 düşürülmekte, buna karşın büyükşehir ilçe belediyelerinin payı %2,50'den %4,5'e çıkarılmaktadır. Büyükşehir ilçe belediyelerine ayrılan %4,5'lik payın %90'ı nüfusa, %10'u ise yüzölçümüne göre dağıtılacaktır. Büyükşehir belediyesinin büyükşehir ilçe belediyelerinden aldığı %30'luk pay ise aynı kalmaktadır (Karasu,2014:186; Çelikyay,2014:18).

6360 sayılı yasa ile Genel Bütçe Vergi Gelirleri (GBVG) paylarının dağıtım oranlarında meydana gelen değişikliklere bakıldığında, yerel yönetimlerin genel bütçe vergi gelirlerinden alacakları pay oranları, büyükşehir belediyeleri ve büyükşehir ilçe belediyeleri kapsamında arttırılmaktadır. 6360 sayılı yasa öncesi ve sonrası GBVG paylarının dağıtım oranları Tablo 6'da görülmektedir (Bingöl vd.,2013:59).

**Tablo 6. 6360 Sayılı Yasa Öncesi ve Sonrası
Yerel Yönetimlere GBVG Paylarının Dağıtım Oranları**

Yerel Yönetim Birimleri	6360 Öncesi GBVG Pay Oranı (%)	6360 Sonrası GBVG Pay Oranı (%)
İl ve ilçe belediyeleri	2,85	1,50
İl özel yönetimleri	1,15	0,50
Büyükşehir ilçe belediyeleri	2,50	4,50
Büyükşehir belediyeleri	5	6

Tabloda da görüldüğü gibi, 6360 sayılı yasa ile il ve ilçe belediyeleri ile il özel yönetimleri haricinde büyükşehir ilçe belediyeleri ve büyükşehir belediyelerinin genel bütçe vergi gelirlerinden aldığı paylar, oransal olarak artmaktadır. İl ve ilçe belediyeleri ile il özel yönetimlerinin genel bütçe vergi gelirlerinden aldıkları pay oranları azalmış gibi görünse de; bu yerel yönetim birimleri sayıları ve nüfusları azalacağından genel bütçe vergi gelirlerinden alacakları kişi başı pay miktarlarında artış olmaktadır (Bingöl vd.,2013:60). 6360 sayılı yasanın getirdiği bir başka önemli düzenleme, büyükşehir belediyelerine GBVG'den aktarılan paydaki artışın, bir önceki yılın aynı ayında tahakkuk eden payın %20'sinden fazla olamayacağı; fazlalığın, artış oranı %20'den az olan büyükşehir belediyelerine (bu oranı aşmamak üzere) dağıtılmasına ilişkin sınırlama kaldırılmaktadır. Böylece, büyükşehir belediyelerinin il dâhilinde gerçekleşecek vergi tahsilâtı artışından kısıtlama olmaksızın yararlanması imkânı getirilmektedir. Daha fazla vergi toplanan ve kalabalık olan büyükşehir belediyeleri için önemli bir avantaj sağlanmaktadır (Çelikyay,2014:18).

Güngör'ün (2013) verdiği bilgilere göre ise; mevcut durumda 2011 yılı verilerine göre, yerel yönetimlere genel bütçe vergi gelirlerinden yaklaşık %10,30 pay aktarılmaktadır. Bunun rakamsal değeri ise 25.576.247.306TL olup, kişi başı 342TL düşmektedir. 6360 sayılı yasa ile genel bütçeden yerel yönetimlere aktarılan pay oranı yaklaşık %11,38'e çıkarken 2011 yılı verilerine göre bunun parasal değeri 28.309.547.316TL olup kişi başına 379TL düşmektedir. 6360 sayılı yasa ile 5779 sayılı yasada yapılan değişikliklerle yerel yönetimlere genel bütçeden aktarılan paylarda yaklaşık %10,5'lik bir artış sağlanmaktadır (Gürbüz vd.,2014a:127).

6360 sayılı yasa ile mali konularda getirilen tüm bu değişiklikler, yerel yönetimlerin mali yapısını güçlendirmektedir. Böylece, sadece yerel yönetimlerin yetki alanı genişletilmekle kalınmamakta aynı zamanda bu yetkiye paralel bir mali destek de sağlanmaktadır (Bingöl vd.,2013:63).

7. Genel Değerlendirme ve Sonuç

Büyükşehir belediye yasasında yapılan değişiklikler analiz edildiğinde, büyükşehir belediyesi kurma kriterlerinin bilimsel veri ve teorilerin yanında, siyasi kararlardan da etkilendiği görülmektedir. Siyasi ve idari ölçütler ile belirlenen mülki yönetim sınırları ile yerel nitelikli hizmetler ölçütüne göre belirlenen yerel yönetimlerin sınırlarına hizmet ve yönetim ölçütleri açısından bakıldığında, farklılıklar olduğu bilinmektedir.

2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı yasa ile il mülki sınırında büyükşehir belediye modelinin getirilmesi; 2008 yılında çıkarılan 5747 sayılı yasa ile bu modelin güçlendirilmesi ve 2012'den sonra çıkarılan 6360 ve 6447 sayılı yasalar ile 2004 yılından itibaren sadece İstanbul ve Kocaeli'nde uygulamaya konulan modelin, tüm büyükşehir belediyelerine yaygınlaştırılması, Türkiye özelinde, bir değişim dalgası olarak değerlendirilmelidir.

6360 sayılı yasa ile getirilen yeni modelde, büyükşehir belediyesinin uygulama alanı, il ölçeğidir. Bu model sadece bir büyükşehir belediye modeli olmayıp büyükşehir belediye, belediye, köy ve il özel yönetiminin bütünlendirileceği bir yerel yönetim yapısı getirmektedir. Yani büyükşehir belediyelerine sadece kentleri değil, ilin mülki idare sınırlarından oluşan büyük bir mekânı yönetme imkânı getirilmektedir. Dolayısıyla mekânsal alan yönetimine geçilmektedir. Yeni düzenleme ile birlikte, bu modelin uygulanacağı illerde bazı yerel yönetim birimlerinin kaldırılarak/kapatılarak, büyükşehir belediyelerinin buralarda tek yetkili birim olarak yönetimde olacağı anlaşılmaktadır.

İl sınırında büyükşehir modelinin yerel yönetim sisteminde ölçek optimizasyonuna yönelik bir yeniden yapılandırma girişimidir. Bu değişikliklerle, bir yandan merkezden sunulması optimal olmayan kamu hizmetleri yerel yönetimlere devredilirken, diğer yandan optimal ölçeğin altında olmaları nedeniyle bazı yerel yönetim birimleri kapatılarak ve/veya birleştirilerek yerel yönetimlerde optimal ölçek düzeyine

ulaşılması beklenmektedir (Bingöl vd.,2013:219). Büyükşehir alanında sunulan hizmetlerin tek merkezden yürütülmesi ile ortaya çıkan ölçek ekonomileri sayesinde; hizmetlerde etkinlik, koordinasyon ve kalite yükselecek, daha az kaynak ile daha çok ve daha kaliteli hizmet sunulması mümkün hale gelebilecektir. Mevcut durumda birden fazla merkezden verilen hizmetlerin, daha büyük ve ideal ölçekteki bir merkez tarafından verilmesi, birim maliyetler ve kişi başına kamusal harcamaları da azaltacaktır.

Bu yasa ile ayrıca yeni büyükşehir belediyelerinin daha etkin hizmet sunmalarını sağlamak amacıyla merkezi yönetim tarafından gönderilen ödeneklerde de artış sağlanmaktadır. 6360 sayılı yasa ile büyükşehir belediyeleri ile büyükşehir ilçe belediyelerinin genel bütçe vergi gelirlerinden aldığı paylar oransal olarak artmaktadır. Bu oran büyükşehir ilçe belediyeleri için %2,50'den %4,50'ye çıkarılırken, büyükşehir belediyeleri için %5'ten %6'ya çıkarılmaktadır. Genel bütçe vergi paylarının dağıtım esaslarında da değişikliğe gidilmiştir. Nüfusun belirleyiciliği devam ederken, yüzölçümü faktörü yeni bir kriter olarak eklenmiştir.

Türkiye'deki yönetim yapısı açısından kökten bir değişikliğe yol açan bu düzenlemenin, mekânsal planlama açısından da önemli etkileri olacaktır. Öncelikle, 6360 sayılı yasanın verdiği yetki ile üst ölçek planlar açısından bir ilin tek bir otorite tarafından planlanarak küçük bölümlerinin birbirinden kopuk olarak parçalı biçimde ele alınmasının önlenmesinin, planlama ilkeleri açısından yerinde bir yaklaşım olduğu belirtilmelidir (Ersoy,2013:30). Bu da, il çapında uyumlu imar uygulamalarının gerçekleştirilmesini sağlayacaktır.

İl ölçeğinin belediye modeli ile yönetilmesi beraberinde bazı sorunları da ortaya çıkaracaktır (Çelikyay,2014:18). Özellikle modele geçiş sürecinde; imar, altyapı, ulaşım ve toplu taşıma gibi bazı alanlarda iletişim, koordinasyon, işbölümü ve yetki paylaşımı noktasında büyükşehir belediyeleri ile ilgili kurum, kuruluş ve ilçe belediyeleri arasında bazı sorunların yaşanması muhtemeldir (Bingöl vd.,2013:239). Muhtemel sorunlar arasında;

Bu yasa ile büyükşehir sınırları içindeki belde belediyeleri kapatılmakta; orman köyleri de dâhil köylerin tüzel kişilikleri kaldırılmakta, il özel yönetimlerinin tüzel kişiliği sona erdirilmektedir. İlgili yerel yönetim birimlerinin tüzel kişiliklerine son verilmesi temsil, katılım ve yerel demokrasi açısından son derece önemli olduğu söylenebilir. 6360 sayılı yasada temsil ve katılım açısından yeni bir değişiklik yapılmadığından olumlu yansımaların varlığından söz edilemezken, ancak az nüfuslu belediyelerin lehine bir temsil adaletsizliğinin ortaya çıktığı, bununla birlikte il merkezinde bulunan ilçe belediyelerinin büyükşehir belediye meclisinde yeteri kadar temsil edilememesi gibi bir soruna yol açtığı da belirtilmelidir. Bununla birlikte kapatılan belde belediyelerinde yaşayanlar açısından temsilci başına düşen kişi

sayısında artışlar ortaya çıkmakta ve bu beldelerin büyükşehir ve ilçe belediye meclisinde temsilcileri siyasi partilerin insafına bırakılmaktadır. Bununla birlikte köylerde alınan kararlara halkın doğrudan katılımına imkân veren köy tüzel kişiliğinin mahalleye dönüştürülmesi, demokratik anlayış açısından olumsuz bir anlam taşımaktadır. Yeni düzenlemenin katılım alanında, kolaylaştırıcı değil, güçleştirici bir etmen olduğu sonucuna varılabilir (Keleş,2013:18).

Büyükşehir belediye yasası ile belediyeler arasında değişen görev, yetki ve sorumluluk dağılımının rantabl bir şekilde sürdürülmesi zor görülmektedir. Büyükşehir belediyesinin yerine getirmekle yükümlü olduğu yerel hizmetlerini sorumlu olduğu bölgelere götürmesinde ilin coğrafi büyüklüğü, topografik çeşitliliği ve mekânsal uzaklığı, hizmetlerin kalite ve birim maliyeti kadar, hizmetin ihtiyaç olduğu zamanda ulaştırılmasını da etkileyecektir. Bir başka ifade ile coğrafi, sosyo-ekonomik ve kültürel özellikler bakımından bir bütünlük göstermeyen illerde, fiziki uzaklıklar belediye hizmetlerinin birim maliyetini yükseltecektir. Bu sorunlar büyükşehir belediyesinin hizmet sunumunda çeşitli sorunlara neden olacak ve yurttaşların sunulan hizmetlerden eşit şekilde ve yeterince yararlanması mümkün olmayacaktır.

YİKB'nın sevk ve idaresi, vali veya görevlendirilecek bir vali yardımcısı tarafından yerine getirilecektir. Merkezi yönetim tarafından yapılan her türlü yardım ve desteğin koordinasyonu, denetimi ve izlenmesi ve acil durumlarda bizzat yerine getirilmesi YİKB tarafından sağlanacaktır (Yıldırım ve Aliyev,2013a:812). Bu düzenlemenin, il özel yönetimi uygulamasından çok da bir farkı yoktur. Uygulamada, büyükşehir belediye yetkileri ile YİKB'nın yetkileri çakışabilecektir.

Öte yandan 6360 sayılı yasanın en çok tartışılan yönü, yerel yönetimlerde yetki, kaynak ve ölçek büyüklüğünü artıralım anlayışına dayanılarak yapılan yönetsel dönüşümle bütünşehir/büyükşehir düzenlemesinin ilin coğrafi/mülki sınırlarına taşınması, merkezden yönetim esasına dayanan ilin, yerinden yönetim esasıyla yönetilmesi durumunda, bölge yönetimi/bölgesel yönetim tartışmalarını da beraberinde getirecek olmasıdır. Diğer yandan, yapılan hukuki düzenlemenin bir bölge yönetimi, federasyon denemesi ya da siyasi özerklik niyeti taşımadığını söyleyen görüşlerde bulunmaktadır.

İl özel yönetimlerini ve köylerin tüzel kişiliklerinin kaldırılması, ilçe belediyelerinin büyükşehir ilçe belediyesi hâline dönüştürülmeleri, hem hukukilik, hem de yerindelik bakımından eleştiriye açıktır (Gözler,2013:37). Anayasa değişikliği yapılmadan, il özel yönetimleri, köyler ve belde belediyelerinin tüzel kişiliklerinin yasa ile kaldırılması, Anayasaya aykırılık tartışmalarını da beraberinde getirmektedir (Gözler,2013:1).

Yasa yerelleşmeyi değil, tam tersine yerel düzeyde merkezileşmeyi sağlarken, (Duru, 2013:33) yerel yönetimler, merkezizetçi bir anlayışla güçlendirilmeye çalışılmaktadır (Çelikyay, 2014:21).

Öte yandan, metropoliten alan tanımlamasına getirilen ölçütler; nüfus büyüklüğü ve yoğunluğu, tarım dışı alanlarda çalışan iş gücü oranı, ..., çekirdek kentle olan bütünleşme düzeyi, çekirdek kentin diğer kentler üzerindeki egemenliği ve bağımlılık ilişkisi, toplu taşıma ve ulaşım sistemlerinin gelişmişlik düzeyi, donatılarındaki çeşitlilik ve bölgenin idari kapasitesinin gelişmişliği şeklinde ifade edilirse (Tekel,2002:42-43), Türkiye'deki birçok büyükşehirin bu özellikleri sağlayamadığı ve metropoliten alan olarak nitelendirilemeyeceği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte metropoliten alan tanımına uymayan, ancak büyükşehir statüsüne alınmış kentler için, metropoliten bölge kavramının daha uygun olduğu ileri sürülebilir. Metropoliten bölgede bir veya daha fazla çekirdek kent bulunabilir, kırsal/kentsel ilişkiler daha az yoğundur. Metropoliten bölge içerisinde, kentsel hizmetler ile kırsal kaynaklar tamamlayıcılık fonksiyonu görmektedir (Kelling, <http://www.eurometrex.org>, 2013). Bu ölçüt ve tanımlamalardan hareketle, Türkiye'de metropoliten bölge özelliği gösteren birçok alanın olduğu da söylenebilir. Bu nedenlerle, il ve belediye sınırlarının örtüştürülmesini anlatan "unicity" kavramı yerine kullanılan "bütünşehir" modelinin, geniş kırsal alanları bulunan yerler için çok uygun değildir (Duru,2013:35). Bu nedenle, yeni büyükşehir belediye modelinin, kırsal alanı çok olan Ülkemiz için yeniden gözden geçirilmesi gereklidir (Gürbüz vd.,2014a:131).

Sonuç olarak, il mülki sınırında büyükşehir belediye modeli Türk yönetim yapısında özellikle yerel yönetim sistemimizde önemli ve köklü değişikliklere yol açacak düzenlemeleri içermektedir. İdari alana ilişkin düzenlemelerde, bazı yerel yönetim birimlerinin tüzel kişiliğine son verilmesi, bazılarının dönüştürülmesi -bu illerdeki tüm köy ve belde belediyelerinin mahalleye dönüştürülmesi- etkinlik ve verimlilik açısından olumlu olarak değerlendirilirken, temsil, katılım ve yerel demokrasi açısından çokta olumlu değerlendirme imkânı bulunmamaktadır. Ekonomik gerekçelerle gerçekleştirilen hizmette etkinlik ve verimlilik açısından yapılan yeni düzenlemeler görev, yetki ve sorumluluk bölüşümünde de yeniden düzenlemeyi gerektirdiğinden, bu alanda yapılan düzenlemeleri olumlu olarak değerlendirme imkânı varken, temsil ve katılım açısından yapılan yeni düzenlemeler, olumsuz olarak değerlendirilebilir. Mali yapıya ilişkin yeni düzenlemelerin yeni büyükşehir sistemi için oldukça olumlu olduğu söylenebilir. Dolayısıyla büyükşehir belediyesi sınırlarının il mülki sınırlarına genişletilmesinin olumlu ve olumsuz sonuçlarından bahsedilebilir.

Kaynaklar

Adıgüzel, Ş. (2014), "Hatay Büyükşehir Belediyesi", ADÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1 (Özel Sayı), s.54-76.

Ak Parti Yerel Yönetimler Başkanlığı, (2012), Sorular ve Cevaplarla Yeni Büyükşehir Belediye Yasası, www.akparti.org.tr/upload/documents/akparti_buyuksehir_yasasi.pdf, (13.08.2014).

Arikboğa, E. (2009), "Ölçek Reformunun Büyükşehir Belediye Meclislerindeki Temsil Adaletine Olumlu Etkileri", 4.Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu, TODAİE, s.737-754.

Arikboğa, E. (2012), "Büyükşehir Belediye Modeli ve Reform", Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı:2, http://www.marmarasosyaldergi.org/makale/say%b12_haziran_2012_2.pdf, 25.07.2014).

Arikboğa, E. (2013). "Geçmişten Geleceğe Büyükşehir Belediye Modeli", (Ed. M.Akif Çukurçayır), Yerel Politikalar Akademik Araştırma ve Düşünce Dergisi, s.48-96.

Atmaca, Y. (2013). "Optimal Belediye Büyüklüğü ve Yeni Büyükşehir Belediye Yasası", Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Cilt:3, Sayı:2, s.168-184

Bingöl, Y., E. Yazıcı, ve T. Büyükakın (2013). İl Sınırında Büyükşehir Belediye Modeli Kocaeli Deneyimi, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı Yayınları, Yayın No: 38, 1.Baskı.

Bozan, M. (2013), "Mahalli İdarelerin Tevhidine Yönelik Bir Adım: Yeni Büyükşehir Belediyeleri", KAYSEM-8 Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve KentSEL Politikalar, Ankara: Pegem Akademi.

Canpolat, H. (2010), "Türk Yerel Yönetim Sisteminde Ölçek Reformları ve 5747 Sayılı Kanunla İlgili Yargı Kararlarının Değerlendirilmesi", Türk İdare Dergisi, Sayı:467 s.79-113.

Çelik, M.L. ve C. Altıparmak, (2013). Hukuki Açından 100 Soruda Yeni Büyükşehir Belediye Modeli, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Çelikyay, H. (2014), Değişen Kent Yönetimi ve 6360 Sayılı Büyükşehir Yasası, SETA, Sayı:101, http://file.setav.org/files/pdf/20140708140310_degisen-kent-yonetimi-ve-6360-sayili-buyuksehir-yasasi-pdf. (Erişim: 24.07.2014)

Demircan, Siverekli E. (2008), "Yeni Ekonomik Düzendeki Küreselleşme Yerelleşme Bağlamında Belediyelerde Yeni Mali Yönetim Anlayışı", Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (30), s.99-128.

Deniz, T. ve Y. G. Kantürk (2013), "İdari Coğrafya Açısından Büyükşehir Belediyeleri", International Journal Of Social Science, 6 (2), s.29-649.

Duru, B. (2013), "Büyükşehir Düzenlemesi Ne Anlama Geliyor?", GAP Belediyeler Birliği Dergisi, Mayıs- Haziran-Temmuz 2013, s.33-37.

Ersoy, M. (2013), "6360 Sayılı Yasa Ve Mekânsal Planlama Sorunları", GAP Belediyeler Birliği Dergisi, Mayıs-Haziran-Temmuz 2013, 20-32, <http://www.melihersoy.com/wp-content/uploads/2012/04/6360-say%c4%b1l%c4%b1-yasa-ve-mekansal-planlama-sorunlar%c4%b14.pdf>, (Erişim: 13.08.2014)

Genç, F. N. (2014), "6360 Sayılı Kanun ve Aydın'a Etkileri", ADÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1 (Özel Sayı), s.1-29.

Gözler, K. (2013), "6360 Sayılı Kanun Hakkında Eleştiriler: Yirmi Dokuz İlde İl Özel İdareleri ve Köylerin Kaldırılması Ve İlçe Belediyelerinin Büyükşehir İlçe Belediyesi Hâline Dönüştürülmesi Anayasamıza Uygun Mudur?" <http://www.idare.gen.tr/6360-elestiriler.pdf>, (Erişim: 13.08.2014)

Güngör, H. (2013), "Yeni Büyükşehir Yönetimi ve Geçiş Nedenleri", Kaysem-8 Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler Ve Kentsel Politikalar Bildiri Kitabı, Ankara: Pegem Akademi.

Gürbüz, M. ve U. Yıldırım (2014), "Kahramanmaraş İlinde Belediye Teşkilatı Bulunan Yerleşmelerin Fonksiyonel Analizi", KSÜ SBE Dergisi, 11 (1), s.129-154

Gürbüz, M., U. Yıldırım, ve A. Belli (2014a), "Büyükşehir Belediye Kanunu'nun Kahramanmaraş İli Ölçeğinde Analizi", ADÜ SBE Dergisi, 1 (Özel Sayı), s.102-135

Gürbüz, M. (2013), Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Sınırları İçerisindeki Yerleşmelerin Fonksiyonel Özellikleri, KSÜ SBE Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Projesi, Kahramanmaraş.

Güven, H. S. (1982), "Değişen Yerel Hizmet Kavramı Ve Yerel Yönetimlerde Ölçek Sorunu" Amme İdaresi Dergisi, 15 (4), s.27-48

İzci, F. ve M. Turan (2013), "Türkiye'de Büyükşehir Belediyesi Sistemi Ve 6360 Sayılı Yasa İle Büyükşehir Belediyesi Sistemine Meydana Gelen Değişimler: Van Örneği", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18 (1), s.117-152.

Karagel, H. (2012), "Coğrafi Yerellik Ve Şehirleşme İlişkisi Bakımından Türkiye'de Büyükşehir Olgusunun Coğrafi Analizi" Ujes 2012, III.Ulusal Jeomorfoloji Sempozyumu, Hatay.

Karasu, M. A. (2014), “Şanlıurfa’da Kentsel Gelişme ve 6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu”, ADÜ SBE Dergisi, 1 (Özel Sayı), s.178-193.

Keleş, R. (2013), “Anakent Belediyelerinin Sayısı Çoğalırken”, GAP Belediyeler Birliği Dergisi, s.15-19.

Keleş, R. (2014), 100 Soruda Türkiye’de Kentleşme, Konut Ve Gecekondu, İstanbul: Cem Yayınevi, 59, s.98-99.

Kelling J. (2013), “Urban-Rural Relationships İn Metropolitan Areas Of Influence” <http://www.eurometrex.org>, (Erişim: 28.03.2013).

Kızılboga R. ve K. Özasan (2013), “İl Özel İdaresi İle Yatırım İzleme Ve Koordinasyon Başkanlığının İncelenmesi”, (Ed. Yakup Bulut, Veysel Eren, Sedat Karakaya, Abdullah Aydın), Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler Ve Kentsel Politikalar, Ankara: Pegem Akademi, s.780-789.

Parlak, B. ve M. Ökmen (2015), Yerel Yönetimler Kuram ve Uygulamada Küresel ve Ulusal Konular ve Sorunlar, Ekin Basım Yayın Dağıtım, 4. Baskı, Bursa.

Ökmen M. ve R. Arslan (2014), “Türkiye’de 6360 Sayılı Yasa İle Yeni Kurulan Büyükşehir Belediyeleri: Manisa Büyükşehir Belediyesi Örneği”, ADÜ SBE Dergisi, 1 (Özel Sayı), s.88-101.

Ökmen M. ve B. Parlak (2013), Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler İlkeler Yaklaşımlar ve Mevzuat, Ankara: Orion Kitabevi.

Özsalmanlı Y. A. (2014), “Muğla Kenti Ve Muğla Büyükşehir Belediyesi Yönetimi”, ADÜ SBE Dergisi, 1 (Özel Sayı), s.136-159.

Şahin, A., E. Bayrakçı, Y. Taşpınar ve A. Söylemez (2013), “Yerel Yönetimlerin E-Hizmet Sunum Platformu, Belediye Web Siteleri: Büyükşehir Belediye Web Sitelerinin Web Olgunluğu Açısından Değerlendirilmesi”, KAYSEM-8 Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar, Ankara: Pegem Akademi.

Tekel, A. (2002), “Metropolitan Planlamanın Önemi Ve Gerekliliği Üzerine” Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 11 (1), s.42-55.

Ulusoy, A. ve T. Akdemir (2013), Mahalli İdareler, Teori-Uygulama-Maliye, Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yıldırım, U. ve A. Belli (2013), “Yeni Büyükşehir Belediyesi Yönetim Modelinin Metropolitan Alan Kavramı Açısından Değerlendirilmesi”, KAYSEM-8 Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar, Ankara: Pegem Akademi, s.97-112.

Yıldırım, U. ve P. Aliyev, (2013a), “Fransa Yerel Yönetimler Sisteminde Belediyelerarası İşbirliği Kamu Kurumu: Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı İçin Bir Model Önerisi”, KAYSEM-8 Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar, Ankara: Pegem Akademi, s.803-816.

Yıldırım U. ve V. Şahin (2003). “Yerel Yönetimlerde Kaynak Kullanımı ve Verimliliği Sağlamada Optimal Yerel Yönetim Büyüklüğü: K.Maraş Belde Belediyeleri”, Proc. 1st International Municipalities University and Industrial Sector Cooperation Symposium, Ankara, s.108-133.

Yasalar

5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu.

5747 Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Yasa.

5779 Sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun.

6360 Sayılı On Üç ilde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Yasa.

6447 Sayılı On Üç ilde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Yasa.

